

SLUŽE

SOCIJALISTIČKE FEDER

2 pr
 Republička privredna i
 trgovinska služba

3

Beograd
 24. srp

SLUŽBENI LIST SFRJ, izlazi u izdanju na srpskohrvatskom odnosno hrvatsko-srpskom, slovenačkom i makedonskom jeziku. - Oglasi po tarifi. - Ziro račun kod Službe društvenog knjigovodstva za pretplatu, posebna izdanja i oglase 000-3-201-2.

Srijeda, 21. kolovoza 1968.
 BEOGRAD
 BROJ 34 GOD. XXIV

Cijena ovog broja je 0,90 dinara. - Akontacijske pretplate za godinu 1968. iznose 60.- dinara. - Redakcija: Jovana Kistićeva ul. br. 1, Pošt. pretinac 228. - Telefoni: centrala 60-021, 60-022, 60-023 i 60-024; Služba pretplate 61-732, Služba prodaje 61-671.

431.

Na osnovu člana 20. Zakona o formiranju i društvenoj kontroli cijena (»Službeni list SFRJ«, br. 12/67 i 23/67), Savezno izvršno vijeće donosi

ODLUKU

O ODREĐIVANJU NAJVIŠEG NIVOA CIJENA JESTIVOG ULJA

1. Proizvođačke radne organizacije mogu formirati svoje prodajne cijene jestivog ulja do slijedećeg najvišeg nivoa:

1) sirovo jestivo ulje	3,86 din/kg
2) rafinirana jestiva ulja:	
a) u buradima (rinfuza)	4,45 din/kg
b) u staklenim bocama od 1 litre	4,69 din/l
c) u staklenim bocama od 1/2 litre	2,56 din/1/2 l
d) u plastičnim bocama od 1/2 litre	2,67 din/1/2 l
e) u plastičnim bocama od 3/4 litre	4,00 din/3/4 l
3) margarin	0,18 din/kg
- iznad postojeće cijene.

2. Cijene iz tačke 1. pod 1, 2. i 3. ove odluke, za sirovo ulje, za rafinirana jestiva ulja i za margarin, podrazumijevaju se kao najviše prodajne cijene proizvođača, franko istovarna stanica kupca. U cijene za margarin i za jestivo ulje u plastičnim bocama uračunata je vrijednost ambalaže, a u cijene sirovog jestivog ulja, jestivog ulja u buradima i u staklenim bocama nije uračunata vrijednost ambalaže.

3. Izuzetno od odredaba tač. 1. i 2. ove odluke, za sirovo i rafinirano jestivo ulje od maslina, kukuruznih klica i bundevskih koštica, proizvođačke radne organizacije mogu formirati svoje prodajne cijene prema uvjetima tržišta.

4. Razlike u cijeni na zatečenim zalihama koje nastanu primjenom odredaba tač. 1. i 2. ove odluke ostaju na raspolaganju radnim organizacijama, s tim da ih unesu u poslovni fond i da ih koriste za obrtna sredstva.

5. Ova odluka stupa na snagu idućeg dana od dana objavljivanja u »Službenom listu SFRJ«.

R. p. br. 111
 Beograd, 24. srpnja 1968.

Savezno izvršno vijeće

Zamjenjuje predsjednika
 potpredsjednik,
 Rudi Kolak, v. r.

432.

Na osnovu člana 52. stav 4. Osnovnog zakona o zaštiti na radu (»Službeni list SFRJ«, br. 15/65), u suglasnosti sa saveznim sekretarom za privredu, Savezni savjet za rad propisuje

PRAVILNIK

O ZAŠTITI NA RADU U POLJOPRIVREDI

I. OPĆE ODREDBE

Član 1.

Ovim pravilnikom propisuju se posebne mjere i normativi zaštite na radu osoba koje vrše poljoprivredne radove i posebne mjere i normativi zaštite na strojevima, sredstvima i uređajima koji se koriste pri vršenju poljoprivrednih radova.

Član 2.

Na strojeve, sredstva i uređaje za rad u poljoprivredi primjenjuju se i opće mjere i normativi zaštite na radu propisani Pravilnikom o općim mjerama i normativima zaštite na radu na oruđima za rad i uređajima (»Službeni list SFRJ«, br. 18/67), ako ovim pravilnikom nije drukčije određeno.

Na lokaciju i raspored i na projektiranje i građenje poljoprivrednih objekata (strojarskih radionica, objekata za smještaj traktora, strojeva i poljoprivrednog alata, skladišta stajskog i mineralnog gnojiva, staja i dr.) primjenjuju se opće mjere i normativi propisani Pravilnikom o općim mjerama i normativima zaštite na radu za građevinske objekte namijenjene za radne i pomoćne prostorije (»Službeni list SFRJ«, br. 27/67).

Član 3.

Za vršenje poljoprivrednih radova sa sredstvima za njegu i zaštitu bilja, mogu se zapošljavati samo osobe stručno osposobljene za takve radove i upoznate sa uvjetima pod kojima se ti radovi vrše i opasnostima koje prijete pri tim radovima.

II. POSEBNE MJERE I NORMATIVI ZAŠTITE NA STROJEVIMA, SREDSTVIMA I UREĐAJIMA I PRI RADU U POLJOPRIVREDI

1. Zajedničke mjere zaštite na strojevima i uređajima

Član 4.

Na traktorima, samohodnim strojevima i drugim strojevima za rad i uređajima, sjedište za vozača mora ispunjavati slijedeće uvjete:

1) da osigurava takav položaj vozača da su mu pristupačne sve komande i da mu omogući nesmetan vidik na sve strane;

ZAGREB - P...

2) da zaštiti vozača od ispadanja na neravninama i pri naglom okretanju;

3) da omogući ugodan položaj tijela i da se može podesiti prema visini i tjelesnoj težini vozača;

4) da omogući lako i sigurno upravljanje komandama motora i traktora;

5) da ima uređaj za učvršćivanje sjedišta, koji isključuje nekontrolirano pomicanje odnosno okretanje sjedišta;

6) da svojom konstrukcijom (tapeciranjem, ugradnjom opruga i amortizera) otklanja nepovoljno djelovanje potresa i udarača do kojih dolazi pri radu i za vrijeme vožnje.

Ispred sjedišta mora biti podupirač za noge i stepenice za penjanje odnosno silazanje. Podupirač za noge treba da bude na onoj visini koja će omogućiti ugodan položaj tijela vozača.

Ako je uz sjedište ili na blatobranu traktora ugrađeno još jedno sjedište, ono mora biti ugrađeno tako da onemogućuje ispadanje suvozača.

Član 5.

Strojevi i uređaji na kojima je predviđeno radno mjesto za poslužioaca, moraju imati podesno sjedište odnosno osigurano mjesto za stajanje sa koga se lako i bezopasno mogu vršiti poljoprivredni radovi.

Sjedište za poslužioaca iz stava 1. ovog člana mora ispunjavati uvjete iz člana 4. stav 1. tač. 2, 3. i 6. ovog pravilnika.

Mjesto za stajanje poslužioaca iz stava 1. ovog člana mora biti postavljeno na čvrstoj platformi sa hrpavom površinom i mora biti opremljeno zaštitnom prečkom (držačem) za pridržavanje poslužioaca. Zaštitna prečka mora, po potrebi, potpuno obuhvatiti radno mjesto, ako je za odnosni stroj odnosno uređaj prikopčan drugi stroj (sijačica, drljača, valjak i sl.).

Na strojevima i uređajima iz stava 1. ovog člana nije dopuštena vožnja drugih osoba, osim poslužioaca.

Član 6.

Na traktorima, traktorskim prikolicama i drugim samohodnim strojevima, moraju se, u skladu s postojećim propisima, postaviti signalni uređaji, uređaji za osvjetljavanje i kočnice.

Član 7.

Traktori, samohodni strojevi i drugi strojevi za rad i uređaji mogu se upotrebljavati samo ako su u tehnički ispravnom stanju. Pred početak većih poljoprivrednih radova (sjetva, kosidba, žetva, vršaj) oni se moraju stručno pregledati.

Ispitivanje ispravnosti traktora, samohodnih strojeva i drugih strojeva za rad i uređaja (dnevni i periodični pregledi), kao i njihovo održavanje i smještaj (konzerviranje), vrši se na način utvrđen u općem aktu radne organizacije.

Član 8.

Ako se ispitivanje ispravnosti odnosno popravak motora traktora ili drugog stroja vrši u zatvorenoj prostoriji, moraju se primijeniti odgovarajuće zaštitne mjere, predviđene postojećim propisima za sprečavanje zagadivanja zraka i za sprečavanje prekomjerne buke.

Član 9.

Pri korištenju raznih vrsta pogonskih strojeva (elektromotor, benzinski motor i sl.) za pogon poljoprivrednih strojeva i uređaja (vršalica, sječkalica, stroj za pripremanje stočne hrane i dr.) primjenjuju se odgovarajuće zaštitne mjere za sigurnost osoba na radu, u skladu s odredbama pravilnika navedenog u članu 2. stav 1. ovog pravilnika.

Priključivanje električnih vodova elektromotora na električne zračne vodove mogu vršiti samo za to stručno osposobljene osobe, i to pomoću odgovarajućih alata i naprava i uz prethodno poduzimanje odgovarajućih zaštitnih mjera (upotreba osobnih zaštitnih sredstava, zaštitno uzemljenje i sl.).

2. Traktor

Član 10.

Za vršenje poljoprivrednih radova pod nepovoljnim vremenskim, zemljišnim i reljefnim uvjetima (kiša, mraz, neravni teren i sl.), mora se koristiti traktor koji ima kabinu u kojoj je ugrađeno sjedište za vozača a eventualno i sjedište za pomoćnika vozača odnosno suvozača. Kabina mora ispunjavati slijedeće uvjete:

1) da bude izgrađena tako da osigura sigurnu zaštitu vozača u slučaju prevrtanja;

2) da štiti vozača od vremenskih nepogoda i prašine;

3) da bude izvedena tako da ne ometa normalno izvršavanje radnih operacija;

4) da omogući dobru vidljivost na sve strane, a posebno na priključno oruđe;

5) da sa bočnih strana ima vrata sa prozorima koji se mogu otvarati. Prozorska stakla moraju biti od sekurita odnosno sličnog materijala koji omogućuje dobru vidljivost i u slučaju loma ne ugrožava vozača.

Traktor iz stava 1. ovog člana mora imati uređaj odnosno napravu za lako namještanje i skidanje kabine.

Traktor točkaš koji se koristi za rad pod nepovoljnim zemljišnim odnosno reljefnim uvjetima, mora imati zaštitni okvir, ako nema kabinu. Okvir treba da osigurava sigurnu zaštitu radnika u slučaju prevrtanja.

Traktor namijenjen za rad sa oruđima za zaštitu bilja mora imati hermetički zatvorenu kabinu, ako se za zaštitu bilja koriste kemijska sredstva (otrovi) navedena u Listi I koja je sastavni dio Zakona o proizvodnji i prometu otrova (»Službeni list SFRJ«, br. 16/65).

Član 11.

Konstrukcija traktora točkaša mora biti takva da omogućava dodatno protuopterećenje (balast) prednjeg dijela traktora.

Konstrukcija kotača traktora iz stava 1. ovog člana mora biti takva da omogućava montiranje dodatnih elemenata za neometano kretanje traktora po mekanom tlu (kandži za vožnju, rešetkastih kotača i sl.).

Član 12.

Kotači traktora moraju biti natkriveni dovoljno širokim čvrstim limom (blatobranom) koji sprečava upadanje vozača u prostor između kotača i trupa traktora.

Gusjenice traktora gusjeničara moraju biti natkrivene čvrstim limom, i to najmanje uzduž kabine.

Član 13.

Na traktorima namijenjenim za poljoprivredni rad koji se vrši na terenu (padini) pod nagibom većim od 20°, mora biti ugrađen pokazivač kuta nagiba traktora. Na pokazivaču moraju biti obilježene tačke dopuštenog nagiba i kritičkog nagiba (kut nagiba pod kojim se traktor prevrće).

Član 14.

Lako pristupačni rotirajući elementi traktora (remenice, remenje, lančanići, lanci, priključno vratilo i sl.), moraju biti zaštićeni odgovarajućim zaštitnim napravama, u skladu s odredbama Pravilnika o općim mjerama i normativima zaštite na radu na oruđima za rad i uređajima.

Član 15.

Korisnici traktora moraju pribaviti tehničku dokumentaciju i pridržavati se pismenih uputstava za rukovanje traktorima, koja sadrže naročito podatke o:

- 1) najvećoj dopuštenoj vučnoj sili traktora;
- 2) najvećem dopuštenom opterećenju traktora koji vuče priključni stroj a istodobno daje pogonsku snagu određenim mehanizmima na tom stroju;
- 3) kutu nagiba terena na kome se neopterećeni traktor može kretati bez opasnosti od prevrtanja;
- 4) kutu nagiba terena na kome se traktor sa priključnim strojem može okretati (vršiti zaokret) bez opasnosti od prevrtanja.

Vozač traktora dužan je pridržavati se uputstava za rukovanje traktorom iz stava 1. ovog člana, a naročito uputstva u pogledu najvećeg dopuštenog opterećenja traktora.

Član 16.

Vozač traktora (traktorist) za vrijeme vršenja poljoprivrednog rada mora biti snabdjeven odgovarajućim osobnim zaštitnim sredstvima odnosno osobnom zaštitnom opremom za zaštitu od hladnoće, prekomjernog izlaganja sunčevim zrakama, prašine, kemijskih materija štetnih po zdravlje, kao i za zaštitu od drugih nepovoljnih utjecaja na radu.

Član 17.

Prije početka poljoprivrednih radova koji se vrše sa traktorom, vozač traktora mora pregledati traktor i provjeriti njegovu ispravnost. Ako kvar na traktoru nastane u toku rada, rad se mora obustaviti dok se kvar ne otkloni.

Zabranjen je rad sa neispravnim traktorom.

Član 18.

Motor traktora može puštati u pogon samo vozač, ili pod njegovim nadzorom pomoćnik vozača.

Prije nego što pristupi puštanju u pogon motora traktora, vozač mora provjeriti da li se poluga mjenjača brzine nalazi u neutralnom položaju odnosno da li je pogon za vožnju na siguran način isključen.

Član 19.

Dok je motor u pogonu zabranjeno je snabdijevanje traktora gorivom i mazivom, kao i rad na popravku traktora, osim reguliranja motora.

Prije nego što siđe sa traktora, vozač mora staviti polugu mjenjača brzine u neutralan položaj odnosno mora na siguran način isključiti spojnicu.

Član 20.

Osobe pod utjecajem alkohola ne smiju upravljati traktorom niti se smiju voziti na traktoru odnosno prikolici.

Vozač traktora ne smije primiti na vožnju osobe koje su pod utjecajem alkohola.

3. Samohodni strojevi i drugi strojevi za rad i uređaji

Član 21.

Radna mjesta vozača i poslužioca na samohodnim strojevima (kombajnama i sl.) moraju biti zaštićena nastrešnicama, kabinama ili drugim odgovarajućim zaklonima, radi zaštite od nepovoljnih atmosferskih utjecaja. Kabina mora ispunjavati uvjete predviđene u članu 10. ovog pravilnika.

Član 22.

Mjesto na samohodnom stroju ili uređaju na kome se energija prenosi sa jednog mehaničkog sistema na

drugi i mjesto na kome se vrši tehnološki proces u poljoprivrednoj proizvodnji, moraju biti zaštićeni pokretnim ili čvrstim zaštitnim napravama, zaštitnim napravama za blokiranje, automatskim zaštitnim napravama, uređajima za daljinsko rukovanje i prenošenje materijala, kao i drugim odgovarajućim zaštitnim napravama.

Zaštitne naprave iz stava 1. ovog člana moraju ispunjavati uvjete propisane Pravilnikom o općim mjerama i normativima zaštite na radu na oruđima za rad i uređajima.

Pokretne dijelove samohodnih i priključnih strojeva i uređaja koji se ne mogu mehanički zaštititi, treba obojiti uočljivom bojom ili na njima istaći natpise koji upozoravaju na opasnost.

Član 23.

Samohodni strojevi i drugi strojevi za rad i uređaji moraju imati ugrađene mehanizme za sigurno stavljanje izvan pogona onih dijelova koji su u pokretu.

Član 24.

Ako je kardansko vratilo koje služi za pogon priključnih strojeva lako pristupačno po cijeloj dužini od priključka na vratilo motora traktora do mjesta spajanja sa priključnim strojem, mora biti sa svih strana, zajedno sa kardanskim zglobovima, zaštićeno štitnikom odnosno oklopom.

Član 25.

Ako postoji opasnost da radnik na svom radnom mjestu bude zahvaćen rotirajućim dijelovima stroja odnosno uređaja, takvi dijelovi moraju se zaštititi odnosno ograditi na pedeset način do visine od 2 m od poda stajališta radnog mjesta.

Član 26.

Oštri alati (sjekači, noževi i sl.) na samohodnim i priključnim strojevima moraju biti za vrijeme mirovanja i u toku transporta zaštićeni tako da ne predstavljaju opasnost za radnike (prekriveni i sl.).

Na strojevima sa brzo rotirajućim sječivima (krmni kombajni i dr.) treba postaviti štitnike, radi zaštite radnika koji rade straga ili pred takvog stroja od povreda koje mogu prouzrokovati zahvaćeno kamenje, polomljeni dijelovi sječiva i sl.

Član 27.

Ruda prikolice traktora mora biti izvedena tako da se prikopčavanje odnosno otkopčavanje prikolice može vršiti lako i bez opasnosti po radnika koji taj posao vrši. Na glavi rude treba da bude izvedeno posebno hvatište za ruku, radi lakog i sigurnog prikopčavanja i otkopčavanja.

Opruga na glavi rude treba da bude zaštićena limenom oblogom, radi sprečavanja nanošenja povrede radniku koji vrši prikopčavanje odnosno otkopčavanje prikolice.

Zabranjeno je prikolice sa neispravnim uređajem za prikopčavanje prikopčavati za traktore.

Na zadnjoj strani prikolice treba, po potrebi, da budu pričvršćene ljestvice sa rukohvatom za sigurno pridržavanje pri penjanju i silaženju sa prikolice.

Član 28.

Pri stacionarnom radu traktora (kao pogonske jedinice), oko pogonskog kaiša mora se postaviti ograda od drveta (lako složiva ograda — škare) ili ograda od razapetih užeta.

Za vrijeme rada pogonskog vratila traktora zabranjeno je skidati odnosno namještati pogonski kaiš na remenicu.

Član 29.

Ako je traktor iz člana 28. ovog pravilnika na gumenim kotačima, mora biti za vrijeme rada sa pogonskim koturom i remenicom uzemljen radi odvođenja statičkog elektriciteta u zemlju. Ako na traktoru nije predviđen priključak za uzemljenje, trup traktora treba spojiti metalnom žicom sa zemljom koja se prethodno navlaži vodom.

Član 30.

Pri stacionarnom radu traktora za vrijeme vršidbe ili drugog sličnog poljoprivrednog rada zbog čega postoji opasnost od požara zbog blizine lako zapaljivog proizvoda ili materija, na otvor ispusne cijevi motora traktora treba staviti čelične ili mjedene mrežice radi sprečavanja izlaza iskara i iskretnja, ili na drugi način otkloniti opasnost od požara.

Član 31.

Čišćenje pojedinih dijelova strojeva i uređaja (kose, otkidačkih valjaka i sl.), kao i rasterećivanje lanaca, remenja i sl., smije se vršiti samo pri isključenom pogonu odnosnih dijelova. Čišćenje odnosno rasterećivanje pojedinih dijelova smije se vršiti samo pomoću podesnih naprava.

Član 32.

Priključna oruđa (plug, drljača, tanjurača, valjak) smiju se pri radu opterećivati samo mrtvim teretom. Vožnja osoba na priključnim oruđima radi opterećenja zabranjena je.

Kod smještaja oruđa sa zupcima i sječivima (plug, drljače i dr.) iz stava 1. ovog člana u prostorije za smještaj, zupci odnosno sječiva moraju biti na podesan način zaštićeni (okretanjem prema dolje ili navlačenjem štitnika odnosno navlaka).

Član 33.

Za vrijeme kretanja traktora koji vuče plug, zabranjeno je stajati na plugu i uređaju za prikopčavanje.

Ako se plug u toku rada mora povremeno čistiti, čišćenje se smije vršiti samo kad plug stoji. Čišćenje pluga za vrijeme rada zabranjeno je.

Zabranjeno je namještanje raonika (lemeša) na plugu koji je prikopčan za traktor sa upaljenim motorom.

Član 34.

Prije nego što traktor krene, vozač se mora uvjeriti da se nitko ne nalazi između traktora i priključnog stroja odnosno prikolice. Polazak traktora vozač mora objaviti zvučnim signalom (sirenom, trubom, glasom) ili drugim ugovorenim znakom. Prije nego što zaustavi traktor vozač mora dati zvučni signal ili drugi ugovoreni znak, radi upozorenja osobama koje rade na priključnom oruđu ili sjede u prikolicu.

Član 35.

Vozač traktora može dopustiti vožnju na priključnom stroju odnosno uređaju samo ako na njima postoji sjedište ili stajalište.

Vožnja na branicima ili drugim dijelovima traktora odnosno priključnog stroja zabranjena je.

Član 36.

Za vrijeme vožnje traktora zabranjeno je iskakati odnosno uskakati u traktor, prelaziti sa traktora na priključno oruđe, stajati na napravi za prikopčavanje ili trčati oko traktora.

Član 37.

Zemljište na kome se poljoprivredni rad vrši noću mora biti osvijetljeno tako da se sa traktora i priključnog oruđa može imati jasan pregled u pravcu kretanja traktora i površine zemljišta koja se obrađuje.

4. Vršalice

Član 38.

Platforma oko otvora za ulaganje snoplja na vršalici mora biti izrađena od čvrstih dasaka koje mogu sigurno izdržati teret osoba i materijala. Platforma mora imati ogradu visoku najmanje 30 cm i izvedenu tako da se njene strane mogu otvarati na preklop.

Ako gornja konstrukcija vršalice služi kao platforma za ulaganje snoplja, ona mora ispunjavati uvjete iz stava 1. ovog člana.

Površina poda platforme treba da bude izvedena tako da sprečava klizanje po rasutom zrnju.

Poklopci na otvorima za ulaganje snoplja, izvedeni u ravnini platforme, moraju biti izrađeni tako da mogu izdržati teret osoba i materijala.

Član 39.

Svi pokretni dijelovi vršalice (remenice i remenje i drugi rotirajući dijelovi) koji se nalaze na visini do 2 m od tla, moraju se sa svoje vanjske strane zaštititi na podesan način (oklopom, žičanom mrežom, ogradom i sl.).

Na vršalicama na kojima ne postoje ugrađene ograde za zaštitu dijelova iz stava 1. ovog člana, korisnik vršalice mora takve ograde postaviti prije početka rada vršalice.

Član 40.

Radno mjesto sa koga se vrši ulaganje snoplja u otvor vršalice mora biti na podesan način osigurano tako da sprečava upadanje radnika odnosno zahvaćanje dijelova tijela radnika pri ulaganju snopova u otvor ili bubanj.

Član 41.

Zaštitna kapa na otvoru za ulaganje snoplja i druge zaštitne kape na mehaničkim dijelovima vršalice, koje su smještene iznad platforme vršalice, moraju biti dobro pričvršćene i podešene za lako i brzo skidanje.

Član 42.

Radni dijelovi vršalice (bubanj, valjci za uvlačenje, uređaji za samouvlačenje) moraju biti izvedeni tako da je isključena mogućnost povređivanja ulagača (hranioca) odnosno drugih radnika koji na platformi rade ili se po njoj kreću.

Član 43.

Uređaji za reguliranje rada ventilatora (puhaljke) i uređaj za reguliranje brzine kretanja dijelova smještenih u unutrašnjosti vršalice, moraju biti na vršalici postavljeni tako da se njima može lako i bez opasnosti rukovati.

Član 44.

Zljebovi za dopremanje snoplja na platformu vršalice smiju se upotrebljavati samo ako je odgovarajućim mjerama zaštite onemogućeno upadanje radnika u otvor za ulaganje snoplja.

Član 45.

Za penjanje na platformu odnosno za silaženje sa platforme vršalice moraju se upotrebljavati sigurne ljestve koje su na donjem kraju snabdjevene šiljkom odnosno podesnom papučom ili su na gornjem kraju snabdjevene metalnim kukama.

Bočne strane ljestve moraju biti iznad nivoa platforme vršalice za 75 cm, ako na vršalici ne postoji ugrađen poseban rukohvat za pridržavanje.

Ako su ljestve pričvršćene za vršalicu, prečke ljestava moraju biti od vršalice udaljene najmanje 16 cm.

Ljestve odnosno kuke na ljestvama iz stava 1. ovog člana ne smiju se postavljati u blizini rotirajućih dijelova vršalice.

Član 46.

Prije početka rada sve zaposlene osobe moraju zauzeti svoja radna mjesta na vršalici. Početak i završetak rada pogonskog stroja mora se objaviti unaprijed ugovorenim zvučnim signalom.

Podmazivanje ležišta i namještanje spalih kaiševa za vrijeme rada pogonskog stroja i vršalice, zabranjeno je.

Član 47.

Osobe zaposlene na odnošenju sitne i krupne pljeve (pljevare, slamaroši) moraju biti snabdjevene sredstvima za zaštitu dišnih organa od prašine (respiratorima i sl.) i sredstvima za zaštitu očiju (zaštitnim naočarima i sl.).

Ulagáč i njegov pomoćnik moraju za vrijeme rada biti snabdjeveni sredstvima za zaštitu očiju (zaštitnim naočarima, štitnicima za oči i sl.). Ako su osobe koje rade na vršalici izložene sunčanim zrakama, one moraju biti snabdjevene sredstvima za zaštitu od sunčanice (slamnim šeširima i sl.).

Sve osobe koje rade na vršalici moraju nositi zaštitnu odjeću (radnu odjeću), a žene moraju nositi i hlače

Član 48.

Na mjestu na kome se obavlja vršidba zabranjeno je pušenje i upotreba otvorenog plamena. Pušenje, upotreba otvorenog plamena i slično, dopušteno je samo na udaljenosti od najmanje 50 m od mjesta na kome se obavlja vršidba, i to u pravcu duhanja vjetra.

Član 49.

Na mjestu na kome se obavlja vršidba mora se nalaziti u pripravnosti ručna prijenosna pumpa za gašenje požara na vršalici odnosno aparat za gašenje požara u začetku.

Pumpa iz stava 1. ovog člana mora biti snabdjevena crijevom dužine najmanje 2 m i mora uvijek biti napunjena vodom.

Pored vršalice mora se nalaziti sud sa najmanje 200 l vode, dva kabla i dvije motke sa čakljama dužine najmanje 5 m.

Član 50.

Za vrijeme vršidbe zabranjeno je uživati alkoholna pića.

Osobe u pijanom stanju moraju se odmah odstraniti sa mjesta na kome se obavlja vršidba.

Član 51.

Osobe koje su sklone ili boluju od nesvjestice, padavice, držeća mišića, vrtoglavice, naglušnosti, kratkovidosti i sličnih zdravstvenih nedostataka, ne smiju se zapošljavati na vršalici.

Član 52.

Ako se vršidba obavlja noću, sva radna mjesta moraju biti dobro osvijetljena.

Zabranjeno je upotrebljavati svjetiljke sa otvorenim plamenom.

5. Uređaji za baliranje sijena i slame

Član 53.

Uređaji za baliranje sijena i slame moraju biti izrađeni tako da se njima može rukovati bez opasnosti od udara ručne poluge ili od upadanja u lijevak (otvor) na uređaju za doturanje sijena ili slame odnosno u prostor rada klipa.

Radi otklanjanja takvih opasnosti, uređaj za baliranje sijena i slame mora imati jak poklopac čvrsto spojen tako da se ne može skidati. Poklopac može biti izrađen na preklap ali tako da njegov dio iznad lijevka (otvora) sa strane sa koje ulazi sijeno ili slama ne smije biti na preklap.

Poklopac iz stava 2. ovog člana mora da ispunjava slijedeće uvjete:

1) da prelazi bočne strane lijevka najmanje za 10 cm na mehanizmu za doturanje sijena ili slame i ručne poluge;

2) da eventualni otvori na njemu nisu širi od 5 cm;

3) da razmak između njega i gornjih rubova strana lijevka (otvora) bude toliko da se može nesmetano ubacivati usitnjeno sijeno i slama.

Član 54.

Radi osiguranja osoba od zahvaćanja mehanizmom za uvlačenje sijena ili slame u lijevak (otvor) ili za vezivanje, uređaji za baliranje sijena ili slame moraju ispunjavati i slijedeće uvjete:

1) da se gornji rubovi strane lijevka nalaze najmanje na 30 cm iznad mehanizma za doturanje ili za uvlačenje sijena odnosno slame u lijevak;

2) da je otvor za ubacivanje usitnjenog sijena ili slame u lijevak snabdjeven podesnim poklopcem, ako bočne strane lijevka ne omogućuju uvid u rad mehanizma za uvlačenje sijena odnosno slame u lijevak;

3) da se mehanizam za unošenje, vezivanje i izbacivanje bala nalazi unutar ograde (oklopa) koja omogućava uvid u rad mehanizma. Ograda se mora lako otvarati i u toku rada se ne smije skidati, a u zatvorenom stanju mora da je sigurno poduprta. Otvori na ogradi ne smiju biti širi od 3 cm;

4) da mehanizam za baliranje ima na podesnom i bezopasnom mjestu uređaj za uključivanje odnosno isključivanje pogona koji je sa ogradom funkcionalno povezan tako da se mehanizam ne može staviti u pogon dok je ograda otvorena;

5) da su igle za prošivanje bala lako pristupačne za udijevanje, a pokretni dijelovi mehanizma u blizini igala budu pokriveni zaštitnim oklopm;

6) da je svaka igla za prošivanje bala po cijelom potezu svog hoda s jedne strane oklopljena odgovarajućim štitnikom. Ako je kod mirovanja igle razmak između vrha igle i kanala veći od 2 cm, igla mora da je i sa druge strane odgovarajućim štitnikom oklopljena tako da ostavlja slobodne ušice igle;

7) da kod preša sa ručnim vezivanjem vrh i hod igle budu najmanje 5 cm udaljeni od drugih pokretnih i nepokretnih dijelova uređaja.

Član 55.

Ručke za paljenje motora na uređaju za baliranje sijena ili slame moraju biti smještene tako da osoba koja pali motor bude zaštićena od rotirajućih dijelova motora.

Član 56.

Kad se uređaj za baliranje sijena ili slame nalazi u pogonu ne smiju se uvlačiti ruke u lijevak niti se poklopci smiju podizati ili uklanjati.

Za vrijeme rada uređaja za baliranje zabranjeno je stajanje odnosno sjedenje na poklopcima i zaštitnim ogradama ili na drugim zaštitnim napravama.

Član 57.

Udijevanje igle i drugi potrebni radovi na uređaju za vezivanje bala smiju se vršiti tek pošto uređaj za baliranje sijena ili slame bude zaustavljen odnosno isključen iz pogona.

Naprave koje sprečavaju ispadanje bala sa vodilice moraju za vrijeme rada biti dobro pričvršćene, a smiju se uklanjati samo za vrijeme mirovanja mehanizma za vezivanje i izbacivanje bala.

Član 58.

Popravci odnosno drugi radovi na preši uređaja za baliranje sijena ili slame smiju se vršiti tek pošto se zamašnjak preše na podesan način osigura od okretanja. Poslije popravka preše odnosno izvršenih drugih radova na preši, osoba koja vrši paljenje motora ili puštanje motora u pogon mora prethodno provjeriti da li je poluga za puštanje u pogon u položaju mirovanja preše odnosno da li je onemogućeno nekontrolirano kretanje pogonskog uređaja preše.

6. Strojevi za rezanje sijena, slame i druge stočne hrane**Član 59.**

Strojevi za rezanje sijena, slame i druge stočne hrane (u daljnjem tekstu: sjeckalice) moraju biti konstruirani tako da se njima može lako rukovati i u njihovoj blizini vršiti radovi (nošenje i odnošenje materijala i dr.) bez opasnosti od zahvaćanja valjcima za uvlačenje, noževima za rezanje i pogonskim uređajima.

Član 60.

Uložnica ispred otvora za ulaganje na sjeckalici na motorni pogon mora biti sa svih strana zaštićena punom ogradom. Ograda mora biti duga najmanje 60 cm mjereno od noža, odnosno najmanje 50 cm mjereno od prvog valjka kojim se vrši uvlačenje stočne hrane.

Uložnica ispred otvora za ulaganje, širine do 17 cm, na sjeckalici za ručni pogon može biti zaštićena punom ogradom dužine najmanje 35 cm mjereno od noža, odnosno najmanje 30 cm mjereno od prvog valjka kojim se vrši uvlačenje stočne hrane.

Na sjeckalici na ručni pogon na kojoj ulagač sam okreće kotač sa noževima, dovoljno je da uložnica bude zaštićena punom ogradom dužine najmanje 20 cm mjereno kao u stavu 2. ovog člana.

Na mjestu ulaganja stočne hrane bočne strane uložnice ne smiju biti iskošene na dužini većoj od 20 cm, niti to iskošenje smije biti veće od 1:3.

Član 61.

Sjeckalice na motor ili na ručni pogon moraju imati napravu (polugu i sl.) za sigurno zaustavljanje pogona uređaja za uvlačenje.

Na sjeckalici sa potisnim valjcima, na kojoj nije potrebno materijal potiskivati rukom, naprava za zaustavljanje pogona uređaja za uvlačenje može se nalaziti na mjestu sa koga se vrši ulaganje u otvor sjeckalice.

Član 62.

Valjci za uvlačenje moraju biti zatvoreni i sa donje strane korita sjeckalice.

Pogonski i vodeći valjci transportnih traka (lanaca), kao i zupčanici transportera sa lancima, moraju biti snabdjeveni štitnicima.

Uložnica sa transportnom trakom mora biti sa obje strane opremljena punim štitnikom do visine najvećeg ugiba trake (lanca), ako postoji mogućnost nanošenja povreda zbog zahvata povratnog dijela trake.

Član 63.

Valjci, koturi i krila sa noževima moraju biti sa gornje i donje strane opremljeni (oklopljeni) punim štitnikom.

Gornji dio štitnika mora biti izveden tako da se lako skida ili preklapa radi čišćenja, ali da je isključena mogućnost da se za vrijeme rada sam pomiče ili podiže.

Najveći dopušteni broj obrtaja valjka, kotura ili krila sa noževima mora biti naznačen na tablici pričvršćenoj na sjeckalici.

Član 64.

Ako se isjeckana masa stočne hrane prenosi pneumatskim putem (ventilatorima ili drugim sličnim uređajima), otvori za otklanjanje začepljenja u cijevima moraju biti od pokretnih dijelova sjeckalice odnosno od ventilatora udaljeni najmanje 50 cm.

Ventilacione cijevi za prenošenje isjeckane mase moraju biti dobro pričvršćene.

Član 65.

Sjeckalice moraju biti, zavisno od veličine, postavljene na stabilne i ravne podove (temelje) a po potrebi i dobro pričvršćene da se ne pomiču. Radno mjesto ulagača mora biti na visini koja omogućava nesmetan rad.

Član 66.

Sjeckalica se ne smije puštati u rad bez zaštitnih naprava na prenosnicima snage.

Za vrijeme rada sjeckalice ne smiju se vršiti nikakvi popravci na kućištu ventilatora, elevatora i drugim dijelovima sjeckalice, niti se skidati zaštitne naprave na prenosnicima snage.

Za skidanje i ponovno namještanje noževa ne smiju se upotrebljavati ključevi koji nisu namijenjeni za tu svrhu.

Zamašnjak sjeckalice ne smije se preuređivati ili koristiti za remenice.

Član 67.

Za vrijeme rada sjeckalice sječenje stočne hrane na potrebnu dužinu smije se vršiti samo ako na sjeckalici postoji uređaj pomoću koga se dužina stočne hrane kod sjeckanja može mijenjati bez opasnosti po ulagača. Osoba koja mijenja dužinu stočne hrane pri sjeckanju mora prethodno upozoriti ulagača na promjenu brzine uvlačenja.

Član 68.

Sjeckalice na ručni pogon koje su naknadno rekonstruirane na motorni pogon smiju se upotrebljavati samo ako su na njima osigurane zaštitne mjere predviđene ovim pravilnikom za sjeckalice na motorni pogon.

7. Uređaji za usitnjavanje poljoprivrednih proizvoda**Član 69.**

Uređaji za usitnjavanje poljoprivrednih proizvoda (mlinovi, preše za grožđe i ostalo voće, strugači za djetelinu, krunilice za kukuruz, drobilice za uljane pogače, rezači repe, strojevi za usitnjavanje krumpira i

repe i dr.) moraju biti konstruirani tako da se njima može lako rukovati i u njihovoj blizini vršiti radovi (ulaganje, odnošenje materijala i dr.) bez opasnosti od zahvaćanja pokretnih dijelova uređaja (pužnog vretena, ploče, valjka sa noževima, čekića, mlinskog kamena itd.).

Član 70.

Otvor za ulaganje u uređaj za usitnjavanje poljoprivrednih proizvoda mora imati lijevak koji dopire do pužnog vretena, zubaca noža i sl.

Na ulazu u lijevak drobilice ili mlina sa valjcima, kamenom odnosno pločom, mora biti dobro pričvršćena zaštitna naprava (mreža, rešetka) koja sprečava ulazak ruke u uređaj i kroz koju se može začepljen uređaj bez opasnosti očistiti (štapom i sl.).

Žlijeb za odvođenje usitnjenog poljoprivrednog proizvoda ne smije biti labav u dužini od najmanje 50 cm mjereno od izlaznog otvora na uređaju.

Član 71.

Broj obrtaja, a po potrebi i smjer obrtanja uređaja za usitnjavanje poljoprivrednih proizvoda, moraju biti naznačeni na tablici postavljenoj na uočljivom mjestu na uređaju.

Broj obrtaja naznačen na tablici ne smije se prekoračiti.

Član 72.

Za vrijeme rada uređaja za usitnjavanje poljoprivrednih proizvoda ne smiju se uvlačiti ruke u kućište uređaja u kome se nalaze i pokreću dijelovi uređaja (čekići ili kamen, noževi kidalice, transportne trake, pužni i zupčasti prenosnici i sl.).

Za nabijanje, očepljivanje, odstranjivanje ili odbijanje usitnjenih proizvoda moraju se radnicima staviti na raspolaganje odgovarajuća sredstva za rad.

8. Uređaji za navodnjavanje

Član 73.

Dijelovi uređaja za navodnjavanje (rezervoari i cjevovodi pod pritiskom, pumpe, prskalice i sl.) moraju biti konstruirani tako da osobe koje njima rukuju ne smiju biti izložene opasnosti po život i zdravlje.

Član 74.

Na rezervoaru za navodnjavanje pod pritiskom (hidroforu) mora biti naznačen najveći dopušteni pritisak izražen u Atm i sadržina rezervoara izražena u litrima.

Na pumpi uređaja za navodnjavanje mora biti manometar sa oznakom najvećeg dopuštenog pogonskog pritiska (crvena crta).

Rezervoar iz stava 1. ovog člana mora imati sigurnosni ventil.

Član 75.

Osim mjera zaštite predviđenih ovim pravilnikom, na hidrofor se primjenjuju i mjere propisane za sudove pod pritiskom.

Član 76.

Dijelovi uređaja za navodnjavanje iz člana 73. ovog pravilnika moraju se prije svake upotrebe pregledati, radi utvrđivanja njihove ispravnosti.

Neispravni dijelovi uređaja ne smiju se koristiti dok se ne uklone kvarovi na njima (pukotine, lom, korozija i sl.).

Član 77.

Za vrijeme rada uređaja za navodnjavanje mora se povremeno provjeravati ispravnost sigurnosnih uređaja (osiguravajućih ventila, redukcionih ventila, manometara i sl.). Na osiguravajućim i redukcionim ventilima ne smiju se vršiti nikakva preinačenja (dopunsko opterećivanje utega, pojačavanje opruga i sl.).

Član 78.

Ako se za stvaranje pritiska u uređaju za navodnjavanje koristi ugljični dioksid pod pritiskom, boce sa ugljičnim dioksidom moraju se zaštititi od zagrijavanja i zamrzavanja i osigurati od prevrtanja.

Za stvaranje pritiska u uređaju za navodnjavanje ne smije se koristiti kisik pod pritiskom.

Član 79.

Uređaji za navodnjavanje moraju se poslije svake upotrebe isprati čistom vodom.

Poslije isteka vremenskog razdoblja u kome su korišteni, uređaji za navodnjavanje moraju se rastaviti na dijelove i svi dijelovi očistiti, a prije smještaja i konzervirati.

Mjesto određeno za smještaj uređaja za navodnjavanje mora biti zaštićeno od djelovanja vlage, pare, iskara, hladnoće, nagrizajućih materija i mehaničkih oštećenja.

Član 80.

Uređaji za navodnjavanje moraju se upotrebljavati i održavati u ispravnom stanju prema uputstvima proizvođača takvih uređaja.

9. Alati i druga sredstva rada

Član 81.

Poljoprivredni alati sa oštricama, kao što su kose, vile, srpovi, škare, kuke, pile i sl., moraju se pažljivo prenositi, odnosno moraju na prijevoznom sredstvu biti tako složeni da za vrijeme vožnje ne mogu prouzrokovati povrede.

Zabranjeno je alate iz stava 1. ovog člana bacati odnosno dobacivati.

Član 82.

Alati iz člana 81. ovog pravilnika moraju se čuvati u posebnoj prostoriji i odlagati tako da njihove oštrice ne mogu prouzrokovati povrede.

Prije davanja na upotrebu poljoprivrednih alata, mora se provjeriti njihova ispravnost.

Član 83.

Ljestve koje se upotrebljavaju za berbu voća, hmelja i sl., moraju biti čvrste a njihovi dijelovi međusobno dobro spojeni i učvršćeni.

Ako se pri radu stabilnost ljestava ne može osigurati naslanjanjem na drvo ili na drugi sličan način, one se moraju pridržavati.

Pokretne ljestve moraju biti obojene uočljivom bojom ili obilježene posebnim znakom, radi upozorenja na opasnost pri radu s njima.

Član 84.

Gajbe, košare, kotarice i druga ambalaža koja se koristi pri berbi ili sličnom radu mora biti u ispravnom stanju bez polomljenih daščica, štrčelih čavala, okova, žica i sl., i mora imati sigurne drške (ručice).

10. Spremnice za stočnu hranu i bazeni za stajsko gnojivo**Član 85.**

Spremnice za stočnu hranu, kao što su silosi, jame za kuhanu hranu, jame za kiseljenje, podrumi, trapovi i cisterne za napajanje, kao i pokriveni bazeni za stajsko gnojivo, moraju imati otvore za prirodnu ventilaciju ili uređaje za umjetnu ventilaciju. Silosi moraju imati i uređaj za dizinsekciju.

Član 86.

Prolazi u spremnicama za stočnu hranu moraju biti ograđeni, radi sprečavanja upadanja u skladišni prostor.

Pored bazena za stajsko gnojivo preko 50 m³ moraju se odrediti posebna mjesta sa kojih se može bez opasnosti od povreda vršiti ručno odnosno mehaničko pražnjenje bazena.

Svaka spremnica mora imati čvrste vertikalno ugrađene ljestve za silaženje u skladišni prostor.

Udaljenost između pojedinih mjesta pričvršćenja ljestava ne smije biti veća od 2 m. Udaljenost između prvog odnosno posljednjeg mjesta pričvršćenja i krajeva ljestava ne smije biti veća od 75 cm.

Ljestve duže od 5 m moraju imati lednu zaštitu (leđobran) kroz koju se može prolaziti. Leđobran mora biti postavljen na visini od 2 m od poda (tla).

Na ulazu u spremnicu ili u blizini ulaza mora se postaviti ploča sa upozorenjem na opasnost od gušenja.

Član 87.

Jame za kuhanu hranu, jame za kiseljenje ili za vrenje, kao i cisterne za napajanje, koje su dublje od 1,3 m ili su postavljene pored prolaza, moraju biti ograđene čvrstom punom ograđom visokom najmanje 1 m.

Član 88.

Ako je spremnica iz člana 87. ovog pravilnika ugrađena u pod zgrade, ona mora biti prekrivena čvrstim pokrivačem, a otvoreno mjesto na pokrivaču određeno za punjenje odnosno pražnjenje mora imati ograđenu predviđenu u članu 87. ovog pravilnika.

Član 89.

Ulaženje i boravak u jami za vrenje, za kiseljenje ili za kuhanu hranu, kao i u bazen za stajsko gnojivo ili u cisternu za napajanje, dopušteno je samo ako se provjeravanjem pomoću odgovarajuće naprave (plinskog indikatora, probne svjetiljke i dr.) utvrdi da se u jami, bazenu odnosno cisterni ne nalazi ugljični dioksid (CO₂). Ovo provjeravanje se, u pravilu, vrši spuštanjem indikatora ili svjetiljke u unutrašnjost jame, bazena odnosno cisterne.

Radnik koji vrši provjeravanje po stavu 1. ovog člana, mora biti vezan za užu i mora biti pod nadzorom druge osobe radi brzog izvlačenja u slučaju gušenja.

Radnik koji poslije završenog vrenja vrši čišćenje i druge slične poslove u jami, bazenu odnosno cisterni iz stava 1. ovog člana, mora biti snabdjeven zaštitnom maskom.

Jama, bazen i cisterna moraju se po ispražnjenju očistiti od ostataka hrane odnosno tekućine, a po potrebi i oprati.

Član 90.

Kod rukovanja sa jetkim materijama za kiseljenje i vrenje stočne hrane mora se postupati na način predviđen uputstvima proizvođača.

Član 91.

Ako je stočna hrana u jami smrznuta po površini, mora se smrznuti sloj hrane odstraniti i tek onda hrana izvlačiti. Zabranjeno je zavlaci se pod smrznuti sloj odnosno prelaziti preko šupljina smrznutog sloja hrane.

U pokriveni bazen za stajsko gnojivo ne smije se ući prije nego što se odstrane nakupljeni štetni plinovi. Nakupljeni plinovi mogu se odstraniti provjetravanjem duhaljkama ili na sličan način.

Za vrijeme popravka bazena iz stava 2. ovog člana odnosno uređaja za vađenje gnojiva iz takvog bazena, ne smije se upotrebljavati svjetiljka sa otvorenim plamenom niti se smije pušiti.

11. Rad sa mineralnim (umjetnim) gnojivom i sredstvima za zaštitu bilja**Član 92.**

Mineralna (umjetna) gnojiva čuvaju se, u pravilu, u odgovarajućoj ambalaži (papirnatim ili plastičnim vrećama i sl.), i to u slojevima od najviše 2 m.

Mineralna gnojiva u rasutom stanju čuvaju se u posebnom skladišnom prostoru, na podlogama od đasaka koje su od poda skladišta uzdignute za najmanje 15 cm radi provjetravanja.

Čuvanje gnojiva i primjenjivanje zaštitnih mjera kod rukovanja sa gnojivom vrši se na način predviđen uputstvima proizvođača.

Član 93.

Prijevoz mineralnih (umjetnih) gnojiva u rasutom stanju (rimfuza) od skladišta do mjesta upotrebe mora se vršiti prijevoznim sredstvima koja su osigurana od prosipanja gnojiva. Ako se prevozi u otvorenim sanducima kamionom odnosno prikolicom, gnojivo se mora pokriti nepropusnim platnom (nepropusnim materijalom).

Prijevoz mineralnih gnojiva koja sadrže primjese otrovnih kemijskih spojeva mora se vršiti u hermetički zatvorenim limenim sudovima koji su opremljeni sigurnim ručkama.

Član 94.

Radnici određeni od strane radne organizacije za rukovanje mineralnim (umjetnim) gnojivima moraju biti pravodobno upoznati sa opasnim svojstvima pojedinih vrsta gnojiva i načinom rukovanja, kao i sa mjerama zaštite koje se pri radu sa gnojivom provode.

Član 95.

Na radu sa mineralnim (umjetnim) gnojivima a naročito sa gnojivima koja sadrže otrovne kemijske spojeve, ne smiju se raspoređivati radnici sa ispućanom kožom ili otvorenim ranama na licu, rukama i nogama odnosno sa drugim zdravstvenim oštećenjima.

Pri radu sa mineralnim gnojivima, a naročito pri radu sa kalcijevim cijanamidom, zabranjeno je uživanje alkohola.

Član 96.

Pri radu sa mineralnim (umjetnim) gnojivima radnici moraju biti snabdjeveni osobnim zaštitnim sredstvima odnosno osobnom zaštitnom opremom (gumenim rukavicama, zaštitnim maskama i sl.), zavisno od uvjeta rada i vrste gnojiva.

Pri radu sa kalcijevim cijanamidom radnici moraju nositi potpuno zatvorena odijela. Otkrivene dijelove kože (lice, ruke) treba premazati specijalnom mašću.

Član 97.

Mineralna (umjetna) gnojiva ne smiju se rasipati odnosno rasturati po jako vjetrovitom vremenu. Ako se mineralno gnojivo rasipa ili rastura pri slabijem vjetru, rasipanje odnosno rasturanje gnojiva mora se vršiti u pravcu puhanja vjetra.

Član 98.

Kemijska sredstva za zaštitu bilja od bolesti i štetinja i kemijska sredstva za uništavanje korova i štetnih divljači (u daljnjem tekstu: kemijska sredstva), opasna odnosno otrovna po zdravlje i život ljudi, moraju se smještati u posebna skladišta ili u poseban skladišni prostor odvojen od drugih prostora u kojima su smješteni materijali a naročito u kojima je smještena ljudska ili stočna hrana, shodno Pravilniku o uvjetima za proizvodnju, poslovanje, držanje i promet otrova i o načinu vođenja evidencije o proizvodnji i prometu otrova (»Službeni list SFRJ«, br. 18/67) i odredbama ovog pravilnika.

Skladišta za kemijska sredstva moraju biti udaljena od objekata za stanovanje.

Plinovita i lako zapaljiva kemijska sredstva moraju se uskladištavati izvan naselja u skladu s postojećim propisima.

Član 99.

Skladište za kemijska sredstva mora imati predprostor. Ulazna vrata skladišta moraju biti čvrsta i sa otvaranjem u polje. Vrata skladišta moraju imati bravu ili lokot. Na vratima mora stajati ploča sa natpisom: »Otrov«.

U skladištu za kemijska sredstva moraju se održavati mikro-klimatski uvjeti predviđeni uputstvom proizvođača. Koncentracija štetnih plinova i prašine u prostorijama skladišta ne smije da prelazi granice maksimalno dopuštenih koncentracija (MDK) predviđene postojećim jugoslavenskim standardom.

Član 100.

Pristup u skladište za kemijska sredstva zabranjen je neovlaštenim osobama.

Vrata na skladištu za kemijska sredstva moraju biti zaključana u vrijeme kad se u skladištu ne nalazi skladištar.

U skladištu za kemijska sredstva zabranjeno je spavati, pušiti, piti i jesti. O ovakvoj zabrani, kao i o zabrani iz stava 1. ovog člana, mora se istaći natpis na ploči na ulazu u skladište ili na vratima skladišta.

Član 101.

Kemijska sredstva moraju u skladištu biti uredno složena po vrstama i moraju biti smještena tako da se lako mogu uzimati sa poda ili sa polica.

Skladištar mora biti upoznat sa štetnim svojstvima svih uskladištenih kemijskih sredstava i kod rukovanja tim sredstvima dužan je strogo se pridržavati uputstava proizvođača kemijskih sredstava i radne organizacije.

Član 102.

Odredbe čl. 98. do 103. ovog pravilnika odnose se i na uskladištenje mineralnih (umjetnih) gnojiva koja sadrže otrovne primjese.

Član 103.

Kemijska sredstva moraju se čuvati u originalnoj ambalaži, na kojoj mora postojati naljepnica (deklaracija) sa podacima u smislu Pravilnika o postupku za izdavanje dozvole za stavljanje u promet sredstava za zaštitu bilja, o načinu pakovanja i deklariranja i o kontroli kvaliteta tih sredstava (»Službeni list SFRJ«, br. 43/65).

Ako sa ambalaže kod isporuke ili u skladištu nestane naljepnica (deklaracija) ili ona postane nečitljiva, kemijsko sredstvo iz takve ambalaže ne smije se izdavati na upotrebu dok se ne utvrdi njegov sadržaj. Ako se sadržaj kemijskog sredstva ne može utvrditi, takvo sredstvo mora se uništiti.

Kod rukovanja kemijskim sredstvima i kod upotrebe kemijskih sredstava mora se postupati po uputstvima proizvođača kemijskih sredstava.

Član 104.

Na uređaje za upotrebu kemijskih sredstava (prskalice, zaprašivače, sudove pod pritiskom, cjevovode, pumpe, atomizere i dr.), kao i pri radu sa takvim uređajima, shodno će se primjenjivati mjere zaštite predviđene odredbama čl. 73. do 80. ovog pravilnika.

Rukovanje kemijskim sredstvima golim rukama zabranjeno je.

Član 105.

Poslije svakog punjenja uređaja za upotrebu kemijskih sredstava, mora se ukloniti odnosno obrisati kemijsko sredstvo koje je po njemu proliveno.

Posude u kojima se pripremaju otopine kemijskih sredstava ne smiju se upotrebljavati za druge svrhe.

Član 106.

Prskanje, zaprašivanje, orošavanje odnosno zamagljivanje kemijskim sredstvima iz aviona smije se vršiti samo pomoću posebnog uređaja ugrađenog u tu svrhu u avion.

Kemijska sredstva dopremljena na mjesto uzlijetanja aviona (aerodrom i sl.) moraju se smještati na za to određeno mjesto osigurano od pristupa neovlaštenih osoba.

Utovar kemijskih sredstava u avion ne smije vršiti pilot aviona.

Zabranjen je lijet aviona kroz maglu kemijskih sredstava.

Poslije završenog rada sa kemijskim sredstvima mora se zatvoriti ventil na uređaju za upotrebu kemijskih sredstava.

Član 107.

Svi pokretni i obrtni dijelovi na strojevima za čišćenje i dezinfekciju sjemena radi zaštite bilja moraju biti osigurani podesnim zaštitnim napravama (oklopima, žičanim mrežama i sl.).

U radnim prostorijama u kojima su smješteni strojevi iz stava 1. ovog člana, koncentracija štetnih plinova i prašine ne smije da prelazi granice maksimalno dopuštenih koncentracija (MDK) predviđene postojećim jugoslavenskim standardom.

Član 108.

Sjeme tretirano kemijskim sredstvom mora se unositi u ambalažu direktno iz uređaja za upotrebu kemijskih sredstava, bez posredstva ručnog rada.

Zabranjena je ručna manipulacija otrovnim kemijskim sredstvima za zaštitu sjemena.

Sjeme zaprašeno živinim preparatom, koje je preostalo od sjetve ili nije upotrijebljeno za sjetvu iz bilo kojih razloga ne smije se upotrijebiti za ljudsku ili stočnu hranu niti se smije stavljati u promet.

Član 109.

Pripremanje kemijskih sredstava za upotrebu ne smije se vršiti na temperaturi većoj od 30°C.

Kemijsko sredstvo treba pripremiti u onoj količini koja se može utrošiti u toku radnog dana. Preostalu otopinu kemijskog sredstva treba uništiti ili sačuvati u obilježenoj ambalaži i osigurati od dodira neovlaštenih osoba.

Pripremanje kemijskih sredstava za upotrebu, kao i prosipanje preostale otopine kemijskih sredstava, ne smije se vršiti u blizini bunara i stajaćih voda.

Član 110.

Prije upotrebe kemijskih sredstava na većoj površini zemljišta moraju se poduzeti mjere upozorenja na opasnost trovanja, i to obavještanjem osoba koje rade na susjednim parcelama, obavještanjem stanovništva, uklanjanjem stoke, pčela i sl.

Na prilazu površini zemljišta koja je tretirana otrovima mora se istaći natpis: »Zabranjen pristup — Zatrovana površina«, sa naznačenjem datuma tretiranja. Po prestanku opasnosti upozorenje se mora ukloniti.

Zaštitne mjere predviđene u st. 1. i 2. ovog člana moraju se primjenjivati i kod postavljanja otrovnih mamaca za uništavanje biljnih štetočinja.

Član 111.

Rad sa kemijskim sredstvima ne smije se vršiti pri jakom vjetru.

Prskanje, zaprašivanje, orošavanje odnosno zamagljivanje kemijskim sredstvom pri slabijem vjetru može se izvoditi samo u pravcu puhanja vjetra.

Član 112.

Prazna papirnata ili plastična ambalaža u kojoj su se nalazila otrovna kemijska sredstva mora se spaliti, a prazna limena ili staklena ambalaža zgnječiti odnosno razviti a potom zakopati. Uništavanje odnosno zakopavanje ambalaže ne smije se vršiti u blizini bunara i stajaćih voda.

Prazna ambalaža koja se vraća proizvođaču čuva se do otpreme u skladištu za kemijska sredstva. Pakovanje i otpremanje takve ambalaže mora se vršiti prema uputstvu proizvođača.

Član 113.

Odgovorna osoba koja rukovodi poslovima upotrebe kemijskih sredstava dužna je upoznati radnike sa svojstvima kemijskih sredstava, sa načinom rukovanja i sa mjerama zaštite, kao i upozoriti na opasnost u slučaju nepravilnog rukovanja.

Član 114.

Osobe koje rade sa kemijskim sredstvima (kod upotrebe) moraju biti za vrijeme rada snabdjevene osobnim zaštitnim sredstvima zavisno od vrste poslova i štetnog djelovanja kemijskog sredstva, i to:

1) za poslove otvaranja posuda, za razrjeđivanje, miješanje ili pretapanje i presipavanje — gumenim rukavicama, gumenim čizmama, respiratorom odnosno štitnikom za lice, kombinezonom i gumenom pregačom odnosno nepropusnim ogrtačem;

2) za poslove primjenjivanja kemijskih sredstava u staklenim baščama, osim aerosola ili generatora za zadimljavanje — gumenim rukavicama, gumenim čizmama, kapuljačom, respiratorom odnosno štitnikom za lice, kombinezonom ili nepropusnim ogrtačem;

3) za poslove primjenjivanja aerosola u zatvorenom prostoru — kombinezonom, kapuljačom, gumenim rukavicama i respiratorom;

4) za rad u hmeljarnici tretiranoj kemijskim sredstvom do 8 dana — gumenim rukavicama;

5) za poslove označavanja tla radi prskanja iz aviona — kombinezonom, gumenim rukavicama, gumenim čizmama, gumenom pregačom, respiratorom odnosno štitnikom za lice.

Član 115.

Rukavice moraju se kod upotrebe navući preko krajeva rukava zaštitnog odijela. Kod upotrebe gumenih čizama nogavice zaštitnog odijela moraju se navući preko sara čizama.

Poslije završetka rada rukavice i čizme moraju se sapunom oprati u čistoj vodi.

Član 116.

Radnicima koji rukuju kemijskim sredstvima mora se svakog dana osigurati čisto zaštitno odijelo. Ako se pri radu znatnije zagađuje odjeća prolijevanjem otopine kemijskog sredstva, mora se radnicima osigurati i rezervno zaštitno odijelo.

Kombinezoni i kapuljače moraju se poslije svake upotrebe od najviše 6 radnih dana zamijeniti čistim.

Član 117.

Oštećena osobna zaštitna sredstva (rasparana, poderana, probušena i sl.) moraju se odmah zamijeniti novim.

Upotreba oštećenih osobnih zaštitnih sredstava zabranjena je.

Član 118.

Radnici treba u toku rada češće da ispiraju usta odgovarajućim sredstvima za dezinfekciju, a obavezno prije jela, pića i pušenja.

Izložene dijelove tijela treba češće prati čistom vodom i sapunom. Dio tijela na koji je prolijevano kemijsko sredstvo ili koji je poprskan kemijskim sredstvom, mora se odmah oprati čistom vodom i sapunom.

Za vrijeme rada sa kemijskim sredstvima ne smije se pušiti niti jesti.

Član 119.

Rad sa veoma otrovnim kemijskim sredstvima ne smije trajati duže od 6 sati u toku dana, i mora se izvoditi u dva dijela.

Rad sa manje otrovnim kemijskim sredstvima ne smije trajati duže od 7 sati u toku dana.

Član 120.

Na rad sa otrovnim kemijskim sredstvima ne smiju se raspoređivati radnici koji nisu prethodno podvrgnuti specijalističkom liječničkom pregledu.

Radnici koji rade sa otrovnim kemijskim sredstvima moraju se u toku tog rada jedanput mjesečno podvrgnuti specijalističkom liječničkom pregledu.

Osobe mlađe od 18 godina, kao i žene, ne smiju se raspoređivati na rad sa kemijskim sredstvima.

Član 121.

Radnicima sa otvorenim ranama (opekotinama, ozljedama, ekcemima, svježim žuljevima i sl.), kao i radnicima u napitom stanju, ne smije se dopustiti rad sa kemijskim sredstvima.

Radnik koji u toku rada sa kemijskim sredstvima osjeti tegobe (slabost, glavobolju i sl.), mora se odmah uputiti na liječnički pregled.

Član 122.

Ako se kemijska sredstva primjenjuju na mjestima udaljenim od naselja, mora se osigurati tekuća voda i sapun za pranje radnika u toku rada, alkalna sredstva za ispiranje i neophodni antidoti.

Za radnike koji rade sa kemijskim sredstvima moraju se osigurati i kupaonice sa toplom i hladnom vodom.

Istodobno odnosno zajedničko kupanje radnika koji rade sa kemijskim sredstvima i ostalih radnika zabranjeno je.

Član 123.

Za smještaj radne odjeće i obuće kao i ostalih osobnih zaštitnih sredstava radnika koji rade sa kemijskim sredstvima, moraju se osigurati posebne prostorije.

12. Rad u stočarstvu, ribarstvu i pčelarstvu

Član 124.

Stajske prostorije (staje) u kojima se drži stoka treba da budu dovoljno prostrane, svijetle, provjetravane, suhe, umjerenom tople i izgrađene tako da se u njima može lako održavati čistoća.

Pod stajske prostorije mora biti od materijala koji sprečava klizanje i ne upija mokraću. Nagib poda treba da bude podesan tako da mokraćna lako i brzo otječe u kanalizaciju.

Visina stajske prostorije mora biti u omjeru sa dužinom i širinom prostorije da bi se osigurala dovoljna količina zraka. Strop prostorije treba da bude od materijala koji osigurava termičku izolaciju.

Ispusti za stoku i za uskladištenje stočne hrane moraju biti u blizini stajske prostorije i s njom treba da budu povezani popločanim putovima.

Neposredno uz stajske prostorije treba da se nalaze sanitarni uređaji i prostorije za smještaj radnika.

Član 125.

Unutrašnjost stajskih prostorija mora se dobro provjetravati prirodnim ili umjetnim putem (kroz krovne ventilacione kanale ili otvore na zidovima i sl.).

Razbijena okna prozora ili svjetlarnika na stajskoj prostoriji moraju se odmah zastakliti.

Član 126.

Stajska prostorija mora da ima poseban prolaz za dopremanje stočne hrane i poseban prolaz za radnike, iznošenje smeća i unutrašnji transport.

U stajskoj prostoriji u kojoj se duž bočnih zidova nalaze korita (valovi) za hranjenje stoke, mora se ostaviti dovoljno slobodnog prostora za vršenje poslova i za kretanje radnika.

Član 127.

U hodnicima i ostalim prolaznim mjestima stajske prostorije ne smiju se ostavljati lopate, vile i druga sredstva rada.

Oko radnih mjesta u staji mora biti dovoljno slobodnog prostora i takva mjesta ne smiju biti zakrčena.

Član 128.

Za svaku vrstu stoke moraju se u stajskoj prostoriji izgraditi odvojeni prostori odnosno boksovi.

Boksovi za zloćudnu stoku moraju biti izgrađeni od čvrstog materijala. Prilaz hranilištu (koritu, valovu, jaslama) za zloćudnu stoku mora se nalaziti izvan boksa.

Na prilazu boksovima za zloćudnu stoku mora biti istaknut natpis: »Pazi, grize i udara«.

Boksovi za bikove moraju sa jedne strane imati čvrst (ojačan) zid.

Član 129.

Bikovi od 12 do 14 mjeseci starosti, koji su određeni za rasplod, moraju imati nosne alke.

U boksu staje bik mora biti vezan jakim okovratnim lancem ili remenima za zid staje, i to tako da udaljenost glave vezanog bika od zida pri nategnutom lancu odnosno remenu ne bude manja od 50 cm.

Radnik koji timari bika smije ući u boks samo ako je bik vezan.

Ograda u kome se bikovi slobodno kreću mora biti napravljena od čvrstog i trajnog materijala (željeznih cijevi, armiranog betona i sl.).

Član 130.

Bik se mora voditi pomoću lanca ili užeta pričvršćenog za ular. Bik koji ima nosnu alku mora se voditi pomoću bolne palice. Bik stariji od 12 mjeseci koji još nema nosnu alku, smije se voditi samo ako su mu prethodno oči zasjenjene.

Član 131.

Za vrijeme ispaše bik mora biti sigurno i čvrsto privezan za gvozdeni kolac ili drugi čvrsti predmet.

Ako se muža krava vrši na ispaši ili na slobodnom prostoru, bikovi se moraju udaljiti iz stada odnosno od mjesta na kome se vrši muža krava i čvrsto vezati ili zatvoriti u odvojeni prostor.

Član 132.

Radnik zaposlen u staji mora biti dobro upoznat sa cjelokupnim procesom rada na svom radnom mjestu s obzirom da sigurnost rada zavisi od vrste stoke i spola, vrste uzgoja, načina držanja stoke, određenog fiziološkog stanja u kome se stoka nalazi, vrste posla, kao i čuđa stoke i odnosa čovjeka prema stoci.

Član 133.

Pri ulaženju u boks u kome se nalazi stoka, radnik se mora pravodobno oglasiti.

Član 134.

Ular, lanac ili uzde za koje se stoka vodi moraju se u ruci držati tako da se u slučaju opasnosti mogu lako ispustiti (otvaranjem šake). Ular se ne smije držati obavijen oko ruku, tijela i sl.

Član 135.

Sa stokom se ne smije strogo postupati niti se ona smije dražiti.

Kad se izvodi ili kad je upregnuta, stoka koja ujeđa mora nositi brnjicu.

Jašiti stoku u vodi za vrijeme kupanja odnosno pranja smije samo osoba koja zna dobro plivati.

Član 136.

Oplođavanje krupne stoke mora se vršiti samo u za to određenom i ograđenom prostoru. Za vrijeme oplođavanja krupne stoke, ne smije se ulaziti u ograđeni prostor. Pridržavanje ženke ili mužjaka smije se vršiti samo sa vanjske strane ograđenog prostora odnosno ograde.

Član 137.

Stoka oboljela od zarazne bolesti ili za koju se sumnja da je oboljela mora se držati u posebnim prostorijama. Takve prostorije ne smiju biti u neposrednoj blizini prostorija u kojima je smještena zdrava stoka odnosno ne smiju biti neposredno povezane s tim prostorijama.

Ulaz u prostoriju iz stava 1. ovog člana dopušten je samo osobama određenim za rad sa bolesnom stokom i veterinarskom osoblju. Osobe koje rade sa bolesnom stokom ne smiju ulaziti u prostorije u kojima je smještena zdrava stoka.

U prostorijama iz stava 1. ovog člana moraju se nalaziti uređaji za pranje ruku i sredstva za dezinfekciju. Na izlazima iz takvih prostorija moraju se nalaziti sredstva za dezinfekciju obuće. Osobna zaštitna sredstva, oprema za rad i drugi pribor ne smiju se bez prethodne dezinfekcije iznositi iz takvih prostorija.

Na svim ulazima prostorije iz stava 1. ovog člana moraju se istaći natpisi sa uočljivim upozorenjima o vrsti bolesti odnosno zarazi, o zabrani ulaznja i osnovnim mjerama opreznosti.

Član 138.

Za rad sa stokom oboljelom od zaraznih bolesti, kao i za rad na prisilnom klanju stoke, uništavanju odnosno ukopavanju ili prijevozu stoke uginule od zaraznih bolesti, mogu se zapošljavati samo zdrave osobe koje moraju prethodno biti upoznate sa opasnostima koje prijete od pojedinih zaraznih bolesti.

Poslovi iz stava 1. ovog člana moraju se vršiti po uputstvima veterinarskog stručnjaka.

Neposredno po završetku rada sa stokom oboljelom od zaraznih bolesti odnosno neposredno poslije prisilnog klanja, uništavanja, ukopavanja ili prijevoza stoke uginule od zaraznih bolesti, moraju se ruke oprati i dezinficirati.

Osobe koje imaju otvorene rane ili ispucanu kožu na rukama ne smiju se raspoređivati na rad iz stava 1. ovog člana.

Ako osoba koja je dolazila u dodir sa stokom oboljelom ili uginulom od zaraznih bolesti osjeti na koži svrab, bolove ili druge tegobe, mora se odmah uputiti na liječnički pregled.

Član 139.

Radnici zaposleni na radu u stočarstvu moraju biti snabdjeveni zaštitnom odjećom i obućom, i to: zaštitnim odijelom ili kombinezonom, pregačom, rukavicama i gumenim čizmama. Žene moraju biti snabdjevene i maramama.

Radnici zaposleni na muži krava i u manipulaciji sa mlijekom moraju imati posebnu zaštitnu odjeću koje se ne smije nositi pri vršenju drugih poslova u stočarstvu.

Član 140.

Pri gnojenju ribnjaka mineralnim (umjetnim) gnojivom primjenjuju se mjere zaštite predviđene u čl. 92. do 97. ovog pravilnika.

Član 141.

Za zaštitu od vlage, hladnoće, atmosferskih oborina, insekata i od drugih nepovoljnih uvjeta pri radu u ribarstvu, radnici moraju biti snabdjeveni osobnim

zaštitnim sredstvima odnosno osobnom zaštitnom opremom (bundom, kišnom kabanicom, gumenim čizmama, rukavicama i dr.).

Član 142.

Košnice sa pčelama moraju se postavljati na mjestima koja su najmanje 2 m udaljena od prolaza, putova i sl. Ako se u ekonomskom dvorištu radne organizacije košnice ne mogu postaviti na mjestima sa navedenom udaljenošću od putova ili prolaza, mora se postaviti ograda (paravan) visoka do 2 m tako da se let pčela usmjerava iznad glava prolaznika.

Član 143.

Pri radu sa pčelama (hvatanje odnosno prihvaćanje rojeva, rad oko košnica, vrcanje meda i sl.) treba obazrivo postupati a, po potrebi, koristiti i zaštitne maske i rukavice.

Član 144.

Zagrijevanje odnosno topljenje voska smije se vršiti samo u za to određenim posudama i uređajima i uz poduzimanje mjera zaštite od požara.

Punjenje otvorenih posuda za zagrijevanje odnosno topljenje voska preko oznake obilježene na posudi zabranjeno je.

13. Transport u poljoprivredi

Član 145.

Za utovar i istovar stoke treba da postoje posebni koridori, ograđene rampe sa čvrstim svodovima i sigurna transportna sredstva.

Na transport motornim vozilima (traktorom, traktorskom prikolicom, kamionom i dr.) u poljoprivredi, a posebno na transport motornim vozilima u krugu ekonomskog dvorišta radne organizacije, primjenjuju se mjere zaštite predviđene Pravilnikom o zaštiti na radu pri održavanju motornih vozila i prijevozu motornim vozilima (»Službeni list SFRJ«, br. 55/65) i Pravilnikom o zaštiti na radu pri utovaru tereta u teretna motorna vozila i istovaru tereta iz takvih vozila (Službeni list SFRJ«, br. 17/66), ako ovim pravilnikom nije drukčije određeno.

III. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 146.

Postojeći poljoprivredni strojevi, sredstva i uređaji koji se koriste pri vršenju poljoprivrednih radova moraju se uskladiti sa mjerama i normativima zaštite koji su propisani ovim pravilnikom u roku od 3 godine od dana stupanja na snagu ovog pravilnika.

Ako provođenje mjera i normativa zaštite koji su propisani ovim pravilnikom zahtijeva veća ili posebna investiciona ulaganja (rekonstrukcija strojeva, sredstava, uređaja i poljoprivrednih i građevinskih objekata), postupit će se u smislu člana 114. Osnovnog zakona o zaštiti na radu.

Član 147.

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje važiti Pravilnik o higijenskim i tehničkim zaštitnim mjerama pri radu s poljoprivrednim strojevima (»Službeni list FNRJ«, br. 54/47).

Član 148.

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u »Službenom listu SFRJ«.

Br. 572/2-9
Beograd, 1. kolovoza 1968.

Predsjednik
Saveznog savjeta za rad,
Anten Poljajac, v. r.